

İklim Değişikliği Odağında

Çocuk Hakları ve Çevre Hakkında 26 No.lu Genel Yorum

Çocuk Versiyonu

2023

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, ülkelerin çocuk haklarını korumak için söz verdikleri önemli bir anlaşmadır. Sözleşme, çocukların kim olduğunu, haklarını ve devletlerin çocuk haklarını koruma, teşvik etme ve yerine getirmedeki sorumluluklarını açıklar.

Çocuk Hakları Komitesi, dünyanın her yerinden gelen, çocuk hakları konusunda uzmanlaşmış 18 kişiden oluşan bir gruptur. Komite, Sözleşme'yi imzalayan her ülkede çocuk haklarının nasıl teşvik edildiğini ve korunduğunu istişare etmek amacıyla yılda üç kez İsviçre'nin Cenevre şehrinde bir araya gelir. Ayrıca Komite, her ülkeye çocuk haklarını nasıl iyileştirmeleri gerektiğine dair öneriler sunar.

Komite, hükûmetlere çocuk haklarının çevre ve iklim değişikliğiyle nasıl ilgili olduğu ve hükûmetlerin çocuk haklarını korumak için ne yapmaları gerektiği hakkında açıklama yapan Genel Yorum isimli bir belge hazırlamıştır. Şu anda Komite tarafından 26 No.lu Genel Yorum'un oluşturulmasına yardımcı olan küresel Çocuk Danışma Ekibi'nin üyeleri ile birlikte geliştirilen Genel Yorum'un çocuklar için oluşturulmuş bir uyarlamasını okumaktasınız.

Giriş

Çevresel zarar, küresel çapta çocuk haklarına yönelik belirgin bir tehdittir. Çocuklar bu konuda acilen eyleme geçilmesini talep etmektedir ve hakları korunmalıdır. Temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hem başlı başına bir insan hakkıdır hem de çocukların haklarından faydalanmaları için gereklidir. Bu Genel Yorum, neden acil bir çevre ve iklim eyleminin gerektiği ile hükûmetlerin çocukların sahip olduğu **bütün** hakları korumak için ne yapmaları gerektiğini açıklar. Bu Genel Yorum, ayrıca hükûmetlerin bugün olduğu gibi gelecek nesildeki çocukların haklarını da koruması gerektiğini açıkça belirtir.

Çocukların, çevresel haklarına sahip çıkmaya yönelik çabaları Komiteyi bu Genel Yorum'u oluşturmaya teşvik etmiş ve bu yorumun şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamıştır: Çocuk Danışma Ekibinin üyeleriyle düzenlenen 26 No.lu Genel Yorum üzerine danışma sürecinde **121 ülkeden 16.333** çocuk kendi görüşlerini ve fikirlerini paylaşmıştır. Çocukların Genel Yorum içerisinde yer alan sözleri, yapılan bu danışma sürecinde paylaşılan sözlerden alınmıştır.

"Onlara [yetişkinlere] gelecek neslin biz olduğumuzu söylemek ve gezegeni yok ederseniz nerede yaşayacağımızı sormak istiyorum!

(Erkek çocuğu, 13 yaşında, Hindistan)

Animasyonlu video ve poster hâli için bakınız:

childrightsenvironment.org

Çocuk hakları, çevre ve iklim değişikliğine nasıl bağlıdır?

Bütün çocuk hakları birbiriyle bağlantılı ve eşit derecede önemlidir. Bazı haklar, çevresel zarar ve iklim değişikliğinin özellikle tehdidi altındadır. Bazı haklar ise çocuk haklarının korunmasına yardımcı olmada önemli bir rol oynar. Örneğin eğitim hakkı.

Madde 2

Ayrımcılığa uğramama hakkı

Çevresel zarar, özellikle de yerli, azınlık gruplardaki, engelli, felaketler ve iklim değişikliğinden daha fazla etkilenen bölgelerde yaşayan çocuklar gibi belli gruplardaki çocuklar için daha büyük bir tehdit olabilir. Hükûmetlerin gruplar arasındaki eşitsizlikler hakkında daha fazla bilgi toplaması ve eşitsizliklere yönelik sorunların çözülmesi için gerekli adımları atması gerekmektedir. Hükûmetler, çevresel sorunlar hakkında harekete geçtiğinde ise bunların çocuklar üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaması için daha fazla özen göstermelidir.

Madde 3

Çocuğun yüksek yararı

Hükûmetler, çevre ve iklim değişikliği hakkında kararlar alırken çocukların bundan nasıl etkileneceğini, günümüzde büyümekte olan ve gelecekteki çocukların iyi olma hâlini ve gelişimini nasıl destekleyeceklerini düşünmelidir.

Madde 6

Yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı

Çocuklar, sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşayabilmeli, büyüebilmeli ve gelişebilmelidir ve ihtiyaçları olan desteği alabilmelidir. Çocukların hayatı çevre kirliliği ya da kurşun maruziyeti gibi çevresel zararlarla asla risk altına girmemelidir.

Madde 12

Dinlenilme hakkı

Çocuklar, yetişkinler tarafından ciddiye alınmalı ve çevre ile iklim değişikliğine ilişkin sorunlar hakkında söz hakkına sahip olmalıdırlar. Hükûmetler, çevre ve iklim değişikliği hakkında karar alırken çocukları da dâhil etmeli ve çocuklara görüşlerinin göz önünde bulundurulduğuna dair geri bildirim vermelidir.

13. ve 15. Madde

İfade, örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüğü

Çocuklar, genellikle insan hakları savunucuları olarak çevresel haklarını savunurlar. Ayrıca birçok çocuk, arkadaşlarıyla ve bilgi ve fikir alışverişi yaptıkları gruplarla vakit geçirirler. Hükûmetler, güvenli ve güçlendirici alanlar sağlayarak çocukların kendilerini ifade etmelerine destek olabilirler. Hükûmetler, çocuk yaşta insan hakları savunucularını korumak için yasalar koymalıdır.

13. ve 17. Madde

Bilgiye erişim

Hükûmetler, yapılan planlar ve alınan kararlar hakkında ve çocukların kendilerinin atabilecekleri adımlar da dâhil olmak üzere çocukların çevre ve iklime ilişkin net ve doğru bilgilere erişmesini sağlamalıdır. Bilgiler, farklı yaş ve arka planlardan gelen çocukların anlayabilmesi için farklı şekillerde paylaşılmalıdır.

Madde 19

Hiçbir şiddet türüne maruz kalmama hakkı

Çevresel zarar ve iklim değişikliği dengesiz durumlara, çatışmalara ve eşitsizliklere yol açabilir, çocukların fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalma riskini artırabilir. Hükûmetler, çocuklara yönelik hizmetlere daha fazla yatırım yaparak ve şiddetin temel sebeplerini çözmeye çalışarak çocukların korunmasına yönelik daha fazla çaba göstermelidir.

Madde 24

Sağlık hakkı

Çocukların fiziksel ve ruhsal sağlığı iklim değişikliği, kirlilik, sağlıksız ekosistemler ve biyoçeşitlilik kaybından etkilenmemelidir. Eğer bir çocuk, sağlık sorunları yaşıyorsa sağlık hizmetlerine ve desteğe erişebilmelidir.

26. ve 27. Madde

Sosyal güvenlik ve yeterli yaşam standardı hakkı

Çocuklar güvenli gıdaya, temiz suya, insana yaraşır konuta, yaşamaları ve büyümeleri için gerekli materyallere erişebilmelilerdir. Hükûmetler, çocukların yoksulluk içinde veya güvenli olmayan koşullarda yaşamadığından emin olmalıdır.

28. ve 29. Madde

Eğitim hakkı

Çocuklara, doğru ve anlayabilecekleri şekillerde çevre eğitimi verilmelidir. Çevre eğitimi, çocukların çevreyle ilişki kurmalarını ve çevreye saygı duymalarını desteklemelidir. Çocukların öğrenim alanları çevresel zarar açısından güvenli olmalıdır.

Madde 30

Yerli ve azınlık gruplarına mensup çocukların hakları

Yerli çocukların ve azınlık gruplarına mensup çocukların hayatları, hayatlarını sürdürmeleri ve kültürel uygulamaları sıklıkla doğal çevreleriyle ilişki hâlinindedir. Hükûmetler, çocuk haklarının korunmasından emin olmalı ve çevreleri hakkında alınan bütün kararlara çocukları dâhil etmelidir.

Madde 31

Dinlenme ve oyun oynama hakkı

Çocuklar oyun oynayabilmeli, temiz ve güvenli yerlerde hareket edebilmeli ve doğal çevreyle etkileşime geçebilmelidir. Hükûmetler, yeni mahalleler veya çocukların ziyaret edebileceği yerler hakkında plan yaparken çocukların nerede ve nasıl oyun oynayıp dinlenebileceğini düşünmelidir.

Temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkı

Komite, çocukların temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkının olduğunu belirtir. Çocuklar, tüm insan haklarından faydalanmaları için temiz bir çevreye sahip olmalıdır. Çocuklar temiz hava ve suya, güvenli iklim koşullarına, sağlıklı ekosistemlere ve biyoçeşitliliğe, sağlıklı gıdaya ve kirli olmayan çevreye erişebilmelidir.

Hükümetlerin temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevreyi de içerecek şekilde çocuk haklarını korumak için ne yapması gerekmektedir?

Saygı

Adalet Erişim

İş birliği

"Küresel bir iş birliği olmadıkça " küresel ısınma ve diğer sorunlar çözülemez.

(Kız çocuğu, 11, Çin)

Her çocuğun temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevrede büyümesini sağlamak için cesur, somut adımlar atarak ve verdikleri sözleri tutarak çocuk haklarına **saygı göstermek, çocuk haklarını korumak ve yerine getirmek.**

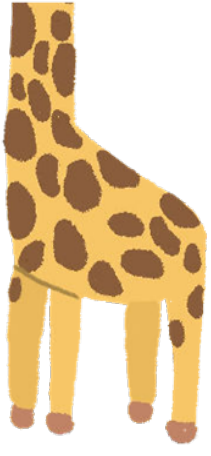
Her yaştan ve arka plandan çocukların farklı şekillerde etkilenebileceğini göz önünde bulundurarak çevre hakkındaki kararlarının çocukları nasıl etkilediğini (ya da etkilemekte olduğunu) anlamak (ve bunları çözmek) için düzenli olarak **Çocuk Hakları Etki Değerlendirmesi** yapmak.

Şirketlerin çevreyi kirletmesini ve çocuklara zarar vermesini önlemek ve işletmelerin çevresel etkilerini gizlememelerini sağlamak için yasalar, yönetmelikler ve politikalar oluşturarak **işletmelerin** de çocuk haklarına saygı duymasını sağlamak.

Çocukların **adalet erişim** konusunda yani yaşadıkları zarar ve sonuçlar için çözümlere, desteğe ve tazminata erişimlerinde ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde desteklenmesini sağlamak.

Çevresel sorunlar bir ülkenin topraklarıyla sınırlı kalmadığından, diğer devletlerle **uluslararası iş birlikleri** kurmak. Çevreyi olumsuz etkileme konusunda en çok sorumluluğu taşıyan ve en fazla kaynağa sahip olan ülkeler, diğer ülkelere göre daha fazla önlem almalı ve bu durumdan en fazla etkilenen ülkeleri desteklemelidir.

Hükûmetler, iklim değişikliğiyle ilgili tüm kararlarında çocuk haklarını göz önünde bulundurmalı ve çocuklarla ilgili alınan tüm kararlarda **iklim değişikliğini** dikkate almalıdır.

Hükûmetler:

- İklim değişikliğinin etkilerini **azaltmalıdır**. Bu, uzmanların iklim değişikliği hakkındaki sözlerini takip ederek ve acilen harekete geçerek hükûmetlerin gezegenin ısınmasını sınırlamaya yönelik sözlerini tutmasını içerir.
- Çocukları; planlara, kararlara ve çözümlere **uyumunun** geliştirilmesine ve hâlihazırda iklim değişikliğinin etkilerinden muzdarip olan çocukların korunmasına dâhil etmelidir. Bu kapsamda okul binalarının ve su borularının fırtınalara, sellere ve diğer aşırı hava koşullarına karşı güçlendirilmesi ve acil durumlarda gıda tedariki sağlanması yer almaktadır.
- Çocuk haklarını etkileyen **kayıplardan ve hasarlardan** muzdarip ülkelere finansal ve teknik yardım sağlamalıdır.
- Birden fazla ülkede faaliyet gösteren küresel işletmeler de dâhil olmak üzere **işletmelerin** emisyonlarını hızla azaltmalarını sağlayarak ve yenilenebilir enerjiyi teşvik ederek çocuk haklarını olumsuz yönde etkilememelerini sağlamalıdır.
- **İklim finansmanının** çocuk haklarını ihlal edebilecek eylemleri desteklemediğinden emin olmalıdır.

"Yetişkinler, yaşamayacakları gelecek hakkında karar almayı bırakmalı. Bizler iklim değişikliğini çözümlen kilit araçlarıyız, çünkü söz konusu olan bizim hayatlarımız."

(Kız çocuğu, 17 yaşında, Hırvatistan)

Genel Yorum

Çocuk hakları, çevre ve iklim değişikliği

Terre des Hommes
International Federation

Children's
Environmental
Rights Initiative

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
TREATY BODIES